

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра загальної психології та психодіагностики**

Студентський науковий альманах

(Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі"
Рівне, 15-16 квітня 2010 р.)

Рівне, 2010

Студентський науковий альманах. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих науковців "Гендерні аспекти розвитку самосвідомості в онтогенезі". Рівне, 15-16 квітня 2010 р. – Рівне: РДГУ, 2010. – 198 с.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. - доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, директор Інституту психології і педагогіки РДГУ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України – співголова;

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, перший проректор РДГУ, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики Інституту психології та педагогіки РДГУ, Заслужений працівник освіти України - співголова

Безлюдна В.І. - професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Корчакова Н.В. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Созонюк О.С. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Яцюк Н.О. – доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № _____ від _____ 2010 р.

самореалізації, самопрезентації, самоактуалізації); мотиви інших видів діяльності (спілкування, престижу, досягнення, пізнання, навчання, моральні мотиви й ін.).

Розвинений мотив самопізнання сприятливо позначається на функціонуванні усіх інших мотивів. Інтерес до себе стимулює мотиви саморозвитку. У свою чергу, виражені мотиви саморозвитку позитивно впливають на формування потреби в самопізнанні і специфічного мотиву - інтересу до себе. Те ж слідє сказати і про інші мотиви. Наприклад, інтерес до себе, якщо це не поглинаюча пристрасть обумовлює і інтерес до інших людей, надаючи відповідне забарвлення мотиву спілкування. У тих же випадках, коли мотив самопізнання слабо розвинений, інші, більш виражені мотиви заміщають його і обумовлюють діяльність самопізнання. Наприклад, особа має виражений мотив досягнення, але інтерес до себе не виражений. Досягти ж високих значущих результатів, спираючись лише на везіння, удачу, неможливо, тому доводиться зважувати свої можливості, оцінювати свої шанси і здібності, тобто займатися самопізнанням. Іншими словами, без самопізнання не можна повною мірою реалізувати жоден мотив.

Література

1. Берне Р. *Развитие «Я-концепции» и воспитание.* - М., 1986.
2. Цукерман Г. А., Мастеров Б.М. *Психология саморазвития.* - М., 1995.
3. *Энциклопедия практического самопознания.* - М., 1994.

УДК 159.923.2

СФЕРИ І ОБЛАСТІ САМОПІЗНАННЯ

Осипчук Ольга, студентка 4 курсу

Керівник: кандидат педагогічних наук, професор Безлюдна В.І.

Рівненський державний гуманітарний університет

Самопізнання - це процес пізнання себе, своїх потенційних та актуальних властивостей, особистісних, інтелектуальних особливостей, рис характеру, своїх стосунків з іншими людьми. Самопізнання починається з правильного ставлення до самого себе. Адекватна самооцінка залежить від виховання та самоусвідомлення. Правильне виховання має закласти в людині принцип самооцінки, при якому виходять із власних недоліків і досягнень, а не порівнюють себе

з іншими людьми, оскільки людина ніколи не зможе виробити об'єктивних критеріїв виміру своїх якостей [1,64].

Вітчизняний психолог В. В. Столін в людині виділяє три рівні організації: організм, соціальний індивід і особистість. Як біологічний індивід (організм) людина характеризується певною конституцією, типом нервової системи, нейродинамічними властивостями мозку, різноманітними біологічними потребами. Соціальний індивід - здатністю освоювати навколишній світ, оволодівати знаннями, вміннями, нормами і правилами поведінки. Особистість - здатністю здійснювати вибір, будувати свій життєвий шлях, координувати свою поведінку в системі відносин з оточуючими людьми. Ці рівні також ієрархічно організовані, вищий з них - особистість, нижчий - організм. Звідси стає зрозуміло, що ми можемо пізнавати себе на всіх трьох рівнях, як своїх особливостей, як біологічного індивіда, як соціального індивіда і як особистості.

Можна виділити наступні блоки, які можуть бути піддані самоаналізу і самопізнання. Особистісно-характерологічні особливості: якості особистості і властивості характеру, в яких висловлюється ставлення до інших людей, до самого себе, до речей, до природи, до мистецтва. Мотиваційно-ціннісна сфера особистості - самопізнання в собі власних спонукань, інтересів, мотивів, які визначають діяльність та поведінку. Емоційно-вольова сфера особистості - пізнання своїх емоційних станів, домінуючих почуттів, способів реагування в стресових ситуаціях, вміння мобілізуватися, проявити завзятість та наполегливість. Сфера здібностей і можливостей - аналіз своїх здібностей у різних сферах життєдіяльності, оцінка можливостей для здійснення задумів. Пізнавальна сфера особистості - усвідомлення і розуміння функціонування психічних процесів: сприйняття, пам'яті, мислення, уяви; властивостей і якостей свого розуму, уважності, способів вирішення життєвих і професійних завдань. Сфера зовнішнього вигляду, особливостей темпераменту - самоаналізу піддається власний вигляд, зовнішній вигляд, хода, манера тримати себе, розмовляти, а також властивості, які у своїй сукупності визначають темперамент. Сфера відносин з іншими людьми, соціальним оточенням - людина аналізує, як складаються його зв'язки з іншими - близькими і не дуже близькими людьми, як будується взаємодія, аналізує стратегії власної поведінки, конфлікти та бар'єри. Сфера діяльності - важливо знати, якими знаннями, вміннями, навичками, здібностями володіє людина, як вона їх використовує в житті і діяльності, як їх у себе розвиває. Сфера власного життєвого шляху - кожна людина в тій чи іншій мірі аналізує прожите, підводить

якісь підсумки, буде плани на майбутнє, займається прогнозуванням і самопрогнозуванням власної особистості. Перераховані сфери самопізнання можуть «розташовуватися» як у зовнішньому, так і внутрішньому світі. Тому можна говорити про самопізнання себе у зовнішньому світі і про самопізнання себе у внутрішньому світі [2,137-138].

Традиційно в психології виділяють дві області самопізнання: свідомість і несвідомість. Проте в деяких концепціях увага звертається і ще на одну область - надсвідомість, або вищу несвідомість. Так, З. Фрейд у структурі особистості виділяє Его, або Я, яке повністю знаходиться в сфері свідомості і підпорядковується принципу реальності, Супер-Его, або Над-Я, що знаходиться одночасно і в сфері свідомості, і в сфері несвідомого, що представляє по своїй суті норми, цінності, різного роду заборони, вироблені людством і регламентують поведінку конкретної особистості, а також Ід, або Воно, яке є носієм інстинктів і перебуває у сфері несвідомого [2,141].

Підсумовуючи вище сказане, ми можемо зробити висновок про те, що самопізнання - це виявлення в собі будь-яких якостей, особистісних і поведінкових характеристик, фіксація їх, всебічний аналіз, оцінка і прийняття. До сфер самопізнання відносяться: поведінка людини в зовнішньому світі і життя в світі внутрішньому. Областями самопізнання є свідомість, несвідомість і надсвідомість(вища несвідомість).

Література

1. Орлов Ю.М. Самопізнання і самовиховання характеру. - М., 1987. - 239с.
2. Маралов В. Р. Основи самопізнання і саморозвитку - 2-е вид, стер. - М.: Академія, 2004. - 256 с.

УДК 159.922.2

ПОНЯТТЯ Я-КОНЦЕПЦІЇ

Пархомей Катерина, студентка 4 курсу

Корчакова Н.В., кандидат психологічних наук, доцент

Рівненський державний гуманітарний університет

У колі наукових проблем одне з чільних місць належить проблемі самосприйняття. Метою даного повідомлення є висвітлення сутності «образу Я». «Я - концепція» - це прояв самосвідомості, динамічна система уявлень людини про себе. Вона формується під впливом досвіду кожного індивіда. Ця система становить основу вищої

З М І С Т

ПЕРЕДМОВА.....3

Розділ 1. ФЕНОМЕНОЛОГІЯ САМОСВІДОМОСТІ

Багай Б., Павелків Р.В. Теоретичні аспекти становлення Я-концепції у молодшому шкільному віці.....4

Антонець О. Самосвідомість і її структура.....7

Бенедюк О. Шляхи самопізнання особистості.....10

Габрієль К. Образ фізичного «Я» як детермінанта індивідуального стилю поведінки в соціальних контактах.....13

Захарчук М. Генезис самосвідомості дитини.....15

Корольчук І. Розвиток уявлень про саморегуляцію.....16

Кравчук Я. Розвиток моральної саморегуляції у молодшому шкільному віці.....19

Кулаков Р. Самооцінка та рівень домагань як складові професійного самовизначення старшокласників.....21

Левшунова К. Дослідження саморегуляції.....25

Майстренко Є. Детермінація Я-концепції дитини.....28

Манзик О. Вимірювання самооцінки особистості.....30

Мариніч О. Особливості розвитку самооцінки у дошкільному віці.....32

Мартинюк Т. Психологічний аналіз розвитку самосвідомості особистості молодшого школяра.....35

Марчук В. Особистісна рефлексія як засіб активізації пізнавальної активності підлітків.....39

Онищук О. Загальна характеристика самопізнання як процесу.....42

Орел В. Цілі й мотиви самопізнання.....44

Осипчук О. Сфери і області самопізнання.....46

Пархомей К., Корчакова Н.В. Поняття Я-концепції.....48

Прит Т., Безлюдна В.І. Способи і засоби самопізнання.....50

Ревко Н. Розвиток самопізнання у дитячому віці.....53

Смоляк А. Феномен відношення людини до себе.....55

Тимощук С. Дитячо-батьківські стосунки та їх вплив на ставлення дитини до себе.....58

Ходневич Н., Безлюдна В.І. Формування Я-концепції дитини на різних стадіях розвитку.....61

Хомич І. Передумови формування самооцінки молодших школярів...63

Шпинюк В. Розвиток Его-ідентичності в дитячому віці.....66

РОЗДІЛ 2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ САМОСВІДОМОСТІ

Безлюдна В. Гендерні аспекти розвитку Я-фізичного на висхідному етапі онтогенезу.....	69
Беднарська І. Гендерна соціалізація особистості.....	71
Гірак І. Психологічний аналіз гендерних відмінностей адиктивної поведінки осіб юнацького віку.....	74
Забрідня О., Яцюк Н.О. Психологічний аналіз суб'єктивних чинників емоційного вигорання майбутніх педагогів (гендерні аспекти).....	81
Карнаух В. Гендерні аспекти формування адиктивної поведінки у підлітків.....	84
Корчакова Н. Усвідомлене батьківство як напрям психології самосвідомості.....	88
Князева А. Особливості гендерного спілкування в дошкільному віці.....	91
Мартинюк В. Гендерні відмінності реагування на конфліктну ситуацію учнів старшого шкільного віку.....	93
Назарець Л. Динаміка розвитку пізнавальних інтересів підлітків з урахуванням гендерних відмінностей.....	96
Оксенчук О. Гендерні особливості уявлень студентів про відповідальне батьківство.....	100
Осьмак Л. Психологічні особливості тривожності жінок зрілого віку.....	103
Пінаєва М. Соціальна диференціація гендерної ролі.....	106
Руденко Н. Гендерні аспекти дослідження етнічної толерантності підлітків.....	109
Созонюк О. Вплив гендерних стереотипів на процес становлення особистості дівчат-підлітків.....	111
Тендюк І. Особливості статево-рольових уявлень в дошкільному віці.....	114
Тоюнда О. Вплив сімейних традицій на ставлення молоді до проблем гендерної рівності.....	118
Ямницький О. Особливості формування гендерних схем у процесі статево-рольової соціалізації дітей.....	121

Наукове видання

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ
Серія ПСИХОЛОГІЯ

Випуск 4

Заснований у 2008 р.

Відповідальні за підготовку збірника до видання – проф. Павелків Р.В.,
проф. Безлюдна В.І.

Комп'ютерна верстка Юрчук О.С.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра вікової та
педагогічної психології (к. 325, тел. 63-44-92)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі Рівненського
державного гуманітарного університету 33028 м. Рівне, вул.
С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

СТУДЕНТСЬКИЙ НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ. Серія «Психологія». -
Випуск 4. - Рівне: РДГУ, 2010. — 197 с.

ISBN 966 — 7281 — 07 — 8.

Збірник містить статті з актуальних проблем психології самосвідомості. Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних психологів, вихователів, учителів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 159.922:316.612

ББК 74.20